

Ośrodek Kultury i Sztuki we Wrocławiu we współpracy z Fundacją Adwokatury i Naczelną Radą Adwokacką mają przyjemność zaprezentować projekt edukacyjno-kulturalny zatytułowany *Pomyłka sądowa*, w którym połączono prawo, teatr, literaturę i film. Zdjęcia do filmu zrealizowano w lutym 2023 roku w stolicy Dolnego Śląska w Sądzie Okręgowym we Wrocławiu. Pomysłodawcą projektu i konsultantem prawnym *Pomyłki sądowej* jest adw. dr Andrzej Malicki – członek Naczelnej Rady Adwokackiej.

POMYŁKA SĄDOWA

Na motywach powieści **FIODORA DOSTOJEWSKIEGO**
BRACIA KARAMAZOW

Scenariusz i reżyseria **STANISŁAW MELSKI**

Wrocław 2023

Pomyłka sądowa
przygotowanie
do nagrania

SZANOWNE KOLEŻANKI I KOLEDZY ADWOKACI, DRODZY APLIKANCI ADWOKACCY

Mam przyjemność zaprosić Was do uczestniczenia w ciekawym projekcie, przygotowanym jako wsparcie edukacji w ramach aplikacji adwokackiej. To inscenizacja na motywach klasycznej powieści Fiodora Dostojewskiego *Bracia Karamazow*, która skupia się na procesie syna oskarżonego o zamordowanie ojca. W *Pomyłce sądowej* obserwujemy pracę adwokata, prokuratora i sędziego. Słuchamy zeznań świadków i opinii biegłych, obserwujemy metody zadawania pytań i przyglądamy się konstrukcji mów końcowych.

Po co sięgać po przykład fikcyjnego procesu sądowego z XIX-wiecznej Rosji, gdy teraźniejszość obfituje w liczne prawdziwe procesy, na podstawie których możemy się wiele nauczyć?

W tym projekcie nie chodzi o powtórkę ze znajomości prawa. Zależy nam na wskazaniu uniwersalnych i ponadczasowych umiejętności, które są nieodzowne do wykonywania zawodu adwokata. Jest to próba nauczania prawa przez film, co jest powszechnie praktykowane na amerykańskich uczelniach wyższych.

Nawiązanie do wielkiej literatury, szczególnie do dzieła pisarza, który uznany jest za genialnego znawcę „ludzkiej duszy”, ma także inny ważny cel. Wskazuje, jak esencjonalna w naszej pracy jest wrażliwość na drugiego człowieka, empatia i umiejętność patrzenia głębiej, poza powierzchowność i „trudne” zachowanie,

które może wynikać ze stresu, traumatycznych przeżyć lub charakteru oskarżonego. Dzieło Dostojewskiego i przedstawiony w nim proces sądowy ukazują analizę mrocznych stron duszy ludzkiej oraz namiętności i emocji wpływających na ludzkie zachowanie. Jest to opowieść o światopoglądzie, pojęciu zła i dobra oraz miłości. Zygmunta Freud i Albert Einstein nie bez powodu więc kwalifikowali ją jako jedno z najwybitniejszych dzieł literackich.

Mamy nadzieję, że zainspiruje to też tych spośród Państwa, którzy nie poznali jeszcze powieści Dostojewskiego, do lektury.

Gratuluje adw. dr. Andrzejowi Malickiemu – inicjatorowi i głównemu pomysłodawcy przedsięwzięcia – znakomitego projektu i dziękuję za jego realizację.

Kieruję też słowa podziękowań do Marszałka Województwa Dolnośląskiego Cezarego Przybylskiego, Wicemarszałka odpowiedzialnego za kulturę na Dolnym Śląsku Krzysztofa Maja, a także dyrektora Ośrodka Kultury i Sztuki we Wrocławiu Igora Wójcika oraz scenarzysty i reżysera Stanisława Melskiego.

adw. Przemysław Rosati
(Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej)

Pomyłka sądowa, kadr z filmu:
Grusza – Beata Śliwińska, ławnik – Ernest Nita,
sędzia główny – Andrzej Gała

WIERZYMY W WAS!

Czy sąd w Polsce może się mylić? Dosyć często słyszymy opinie, że wymiar sprawiedliwości w Polsce działa źle i należy go zmienić. My z pewną dolnośląską otwartością, która nas charakteryzuje, podeszliśmy do tematu i połączyliśmy ludzi kultury oraz Was, prawników. Powstał materiał edukacyjny spajający kulturę, teatr, film i aktorstwo.

Oddajemy w Wasze ręce *Pomyłkę sądową* nagrywaną w gmachu wrocławskiego sądu przez aktorów Teatru Polskiego, projekt wspierany przez województwo dolnośląskie.

Wierzmy w Was. Wierzmy, że właśnie Wy naprawicie wymiar sprawiedliwości. Z lekkim przymrużeniem oka dodam, że pomyłka sądowa nie oznacza, że sąd musi się mylić.

Krzysztof Maj
(Zarząd Województwa Dolnośląskiego)

O ASPEKTACH PRAWNYCH W FILMIE PT. *POMYŁKA SĄDOWA*

Umiejętność przemawiania – nie tylko w sądzie – jest konieczna dla każdego adwokata, który musi się wyróżniać poprawnym posługiwaniem się słowem, niezależnie od miejsca, okoliczności i czasu, kiedy przychodzi mu zabierać głos. Najlepszą szkołą poprawnego przemawiania jest przede wszystkim teatr i grający w nim aktorzy. Od strony fonetycznej, techniki i wyrazistości słowa, umiejętności przekonywania i realizacji zadania „jestem słyszany, słuchany i rozumiany” najlepszą okazję do tego stwarzają przedstawiane przez aktorów role na sali sądowej – role obrońców, oskarżycieli, sędziów czy też biegłych. Taką okazję stwarza też film pt. *Pomyłka sądowa* na motywach powieści Fiodora Dostojewskiego *Bracia Karamazow*, a w szczególności część obejmująca proces niewinnie oskarżonego syna ofiary, a więc Dymitra Fiodorowicza Karamazowa. Podsądny nie przyznawał się do winy, a sam jego hulaszczy tryb życia nie może być jedynym dowodem zbrodni. Często ważnym zadaniem adwokata-obrońcy jest dostrzeżenie w oskarżonym o popełnienie zbrodni czegoś dobrego. To trudne, ale jakże ważne zadanie poszukiwań obrończych. Słusznie pisał Fiodor Dostojewski: „w znacznej ilości wypadków ludzie, nawet źli, znajdują więcej w sobie prostoduszności i dobroci, niżbyśmy mogli przypuszczać, a zauważyć to możemy i sami na sobie” (F. Dostojewski, *Bracia Karamazow*, przeł. B. Beaupré, Kraków 2014, s. 10). W wystąpieniach

przed sądem kwalifikowany prawnik powinien legitymować się nie tylko umiejętnościami fonetycznymi, ale odpowiednio zwracać się do sądu, modulować głos, stawiać pytania, operować pauzą i dobrać argumenty w celu przekonania o słuszności tezy przez siebie prezentowanej.

Na sali sądowej odbywa się proces niewinnie oskarżonego – Dymitra Fiodorowicza Karamazowa. Nie przyznawał się on do zabójstwa ojca, a znany z łatwości nawiązywania kontaktów z kobietami, potrafił je zjednać na tyle, że w większości pragnęły jego uwolnienia. Ten proces miał być okazją do popisu dla prokuratora, który chciał się odegrać na obrońcy za jakieś dawniejsze nieporozumienia. Obserwując salę sądową, jesteście zatem także świadkami pojedynku prawniczego oskarżyciela z obrońcą Fietiukowiczem. Znamienne są słowa wyjaśnień oskarżonego: „uznając się winnym pijaństwa, rozpusty, lenistwa [...]. Ale śmierci starca, śmierci ojca mego i wroga nie jestem winien. Nie ograбіłem go też. Dymitr Karamazow może być zbrodniarzem, ale nie złodziejem” (tamże, s. 492).

Sposoby obrony sprowadzały się do umniejszenia wagi zeznań obciążających, a także zbiccia z tropu świadków oskarżenia. Ważkie są słowa brata oskarżonego – Aloszy, który zeznał: „bałem się tego niekiedy, ale przekonany byłem, że w chwili stanowczej szlachetne i wyższe uczucia powstrzymają go, i tak się rzeczywiście stało, bo brat mój nie zabił ojca” (tamże, s. 501).

Sędziowie przysięgli orzekający o winie stanęli przed dylematem prawnym, w którym, niestety, to emocje, a nie dowody miałyby przemawiać za winą oskarżonego. Jak pisze w tej sprawie Dostojewski: „czynnikiem tym jest trup zamordowanego, trup bezbronny starca, trup ojca zabitego przez własnego syna. Wszystko się wzdryga w was na myśl, że moglibyście puścić wolno ojcobójcę i z tego powodu gotowi jesteście potępić niewinnego” (tamże, s. 532).

Przedstawiony obraz pt. *Pomyłka sądowa*, zrealizowany z udziałem aktorów Teatru Polskiego, ma ułatwić posługiwanie się słowem w sposób nie tylko emocjonalny i artystyczny, ale przede wszystkim poprawny. Chodzi też o ukazanie różnych możliwości interpretacji tekstu. Temu zadaniu służyć powinien w głównej mierze dydaktyczno-szkoleniowy film *Pomyłka sądowa*, który, mam nadzieję, będzie chętnie oglądany nie tylko przez aplikantów adwokackich, ale też przez koleżanki i kolegów adwokatów.

W życiu zawodowym adwokatów niejednokrotnie zdarza się, że mają oni do czynienia z osobami skazanymi, choć materiał dowodowy nie był do tego wystarczający. Taki stan rzeczy często rodzi dramat prawnika, który nie może pogodzić się z wyrokiem – a ten obowiązuje, choć, niestety, nie kończy sprawy, bowiem ona nadal żyje w nas. Nie ma wątpliwości, że w sprawie młodego Karamazowa chodziło o ocenę zeznań świadków, pewną wizję zagubionego oskarżonego, który miał stracić pieniądze świadczące o zbrodni. Po przemówieniach stron sąd udał się na naradę. Słuchacze spodziewali się uniewinnienia, niestety przysięgli orzekli, że podsądny winien jest jednak zbrodni zabójstwa ojca. W sprawie tej doszło więc do rażącego naruszenia elementarnych zasad procesu karnego. Organy procesowe zaniechały konieczności weryfikacji wyjaśnień oskarżonego jako dowodu w kontekście innych faktów, a ponadto uchyliły się od obowiązku wszechstronnej i obiektywnej oceny zgromadzonego materiału dowodowego, tak obciążającego, jak również odciążającego. Powstały obiektywnie istotne, niedające się usunąć wątpliwości, które powinny działać na korzyść oskarżonego, pomimo presji opinii publicznej do skazania go, której niestety uległ sąd.

Oskarżony po ogłoszeniu wyroku krzyczał: „klnę się przed Bogiem i strasznym sądem jego, że nie przelałem tej krwi”.

Niestety, bezmiar sprawiedliwości prowadzi niekiedy do skazania człowieka niewinnego, wszak skoro jest ofiara, to musi być i sprawca... Chce tego środowisko i opinia publiczna, choć wnikliwa interpretacja dowodów stoi w sprzeczności z wyrokiem.

adw. dr Andrzej Malicki
(członek Naczelnej Rady Adwokackiej)

→
Pomyłka sądowa, kadr z filmu:
Stanisław Melski jako Grigorij

SŁOWO OD REŻYSERA

Przedstawiam Państwu film oparty na motywach *Braci Karamazow* Fiodora Dostojewskiego – a właściwie tej jej części, która toczy się w sądzie. Rozprawa, jak wszyscy pamiętamy, dotyczy morderstwa Fiodora Karamazowa, a oskarżonym jest jego syn Dymitr. Całości postępowania nie sposób oczywiście sfilmować w takim formacie, ale najważniejsze jego wątki zostały tutaj w zasadzie ujęte.

Dlaczego podjąłem ten temat? Przede wszystkim dlatego, że sprawa jest bardzo trudna, oparta na poszlakach, zeznania świadków są niewiarygodne, a oskarżony stanowczo nie przyznaje się do winy. Sąd nie kryje też swojej stronniczości, nie wnika w dowody. Chce ukarać Dymitra za domniemane i faktyczne grzechy całej rodziny Karamazowów. Jest to jednak tylko pretekst do skazania syna za rzekome ojcostwo. Sposób prowadzenia sprawy przez sąd, postawa oskarżenia i obrony oraz mowy końcowe prokuratora i adwokata mogą być doskonałą lekcją dla przyszłych prawników.

W role prawników z powieści Dostojewskiego znakomicie wcielił się aktorzy Teatru Polskiego we Wrocławiu. *Pomyłka sądowa* jest ostrzeżeniem dla wszystkich, którzy wydają wyroki bez starannego zbadania dowodów i motywów zbrodni.

Stanisław Melski
(scenarzysta i reżyser)

Wydawcy: Ośrodek Kultury i Sztuki we Wrocławiu
Instytucja Kultury Samorządu
Województwa Dolnośląskiego
Rynek-Ratusz 24, 50-101 Wrocław
www.okis.pl, sekretariat@okis.pl

Fundacja Adwokatury
www.adwokatura.pl

Redakcja i korekta: Emil Pasierski

Opracowanie graficzne: Paulina Zielona

Druk: DeSER DESIGNERS Group

Nakład: 380 egz.

egzemplarz bezpłatny

Czas trwania: 44 min.

Copyright: © Fundacja Adwokatury

© Ośrodek Kultury i Sztuki we Wrocławiu
Wrocław 2023

Produkcja: Ośrodek Kultury i Sztuki we Wrocławiu –
Instytucja Samorządu Województwa Dolnośląskiego,
Fundacja Adwokatury we współpracy z Naczelną Radą Adwokacką

Dofinansowanie: Projekt współfinansowany przez Fundację Adwokatury
wraz ze wsparciem darczyńców (w tym adwokatów)
oraz z budżetu Samorządu Województwa Dolnośląskiego

Copyright: © Fundacja Adwokatury
© Ośrodek Kultury i Sztuki we Wrocławiu

Film w jakości 4K można również obejrzeć na stronach:
www.okis.pl
www.adwokatura.pl

